

Suomen lasten ja  
nuorten säätiö

# Toimintalinjaus vuosille 2010–2015

## Sisältö

1. SÄÄTIÖN TARKOITUS JA TOIMINTA-AJATUS .....	3
2. TOIMINNAN ARVOT .....	4
3. SÄÄTIÖN VISIO VUOTEEN 2015 .....	4
4. YLEISTÄ JA KOHDENNETTUA EHKÄISEVÄÄ TYÖTÄ NUORTEN HYVÄKSI.....	4
5. STRATEGISET PAINOPISTEET VUOSILLE 2010-2015 .....	5
ENSIMMÄINEN PAINOPISTE: ELÄMÄNTAIDOJEN ASiantuntijuuden JA OHJELMATOIMINNAN VAHVISTAMINEN .....	5
TOINEN PAINOPISTE: RAHOITUSPOHJAN VAKIINNUTTAMINEN JA TALouden VAHVISTAMINEN.....	7
KOLMAS PAINOPISTE: SÄÄTIÖN TUNNETTUUDEN LISÄÄMINEN ELÄMÄNTAIDOJEN ASiantuntijana ..	8
LIITE 1 TOIMINTAYMPÄRISTÖN ANALYYSI .....	10

Tämä strategia on Suomen lasten ja nuorten säätiön toinen strateginen asiakirja. Kaksituhattaluvun toinen vuosikymmen on käynnistymässä ja säätiö on pian toiminut 10 vuotta. Tämä toiminnan strateginen kehys suuntaa säätiön toimintaa uudelle vuosikymmenelle.

Pohjatyönä asiakirjan valmistelussa on ensin analysoitu säätiön toimintaa niin ohjelma- ja projektikohtaisesti kuin kokonaisuutenakin. Sen jälkeen on analysoitu toimintaympäristöä, jossa toimimme nyt ja tulevaisuudessa. Toimintaympäristön analyysi (koonti liitteenä) toteutettiin hankkimalla tietoa tutkimuksista, seuraamalla yhteiskunnallista keskustelua ja käymällä keskustelua nuorisotutkijoiden kanssa teemalla ”Nuorten hyvinvointi Suomessa uudella vuosikymmenellä”. Työskentelyssä nousi työn kannalta kolme keskeistä ilmiötä / kipukohtaa:

- nuorten siirtymävaiheet koulutuksesta toiseen koulutukseen ja koulutuksesta työelämään
- maahanmuuttajataustaisten nuorten integroituminen yhteiskuntaan
- nuorten elintavat; erityisesti kuluttamiseen, velkaantumiseen ja medialukutaitoon liittyvät kysymykset.

Kehyksen lähtökohtana on säätiön säännöissäkkin määritetty tarkoitus ja toiminta-ajatus, joita on tarkennettu edellisessä strategia-asiakirjassa vuosille 2006–2010. Säätiön nykytilan ja toimintaympäristön analyysihin perustuen tässä asiakirjassa on määritetty visio siitä, mihin toimintamme tähtää tulevina vuosina ja millaisiin strategisiin painopisteisiin toiminnassa tulee keskittyä, jotta pääsemme toivottuun tilanteeseen. Strategiaa ja sen toteuttamista arvioidaan vuosittain ja siihen tehdään tarvittavia muutoksia.

## **1. SÄÄTIÖN TARKOITUS JA TOIMINTA-AJATUS**

Säätiön tarkoituksena on edistää ja tukea nuorisotyötä Suomessa ja Suomen rajojen ulkopuolella. Säätiön tehtävänä on turvata ja edistää lasten ja nuorten elämän positiivista kehitystä ja ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä. Se myös haastaa yhteiskunnan toimijoita vastuuseen erityistä tukea tarvitsevista lapsista ja nuorista.

Säätiö kehittää ja toteuttaa tehokkaita ja vaikuttavia hankkeita sekä tukee harkitusti muiden hyviä hankkeita. Säätiön tavoitteena on lisäksi tuoda yhteen yhteiskunnallista vastuuta kantavat yritykset ja yhteisöt sekä niiden henkilöstö, tarkoituksenaan parantaa nuorten ja lasten elinoloja. Säätiö kykenee joustavana, nopeasti reagoivana organisaationa tarjoamaan yrityksille niiden tarpeisiin räätälöityjä yritysvastuuhankkeita.

Uuden vuosikymmenen toimintaa ohjaavana toiminta-ajatuksena on edistää nuorten hyvinvointia ja sosiaalista vahvistumista Suomessa ja kansainvälisesti.

## 2. TOIMINNAN ARVOT

Säätiössä toimivien toimintaa ohjaavat yhteiset arvot:

### **Välittäminen**

Välitämme nuorten hyvinvoinnista, arvostamme työntekijöitämme ja sidosryhmiämme.

### **Vastuullisuus**

Kannamme omalta osaltamme vastuuta yhteiskunnasta, toimimme läpinäkyvästi ja tarjoamme yrityksille kanavan toteuttaa yritysvastuutoimintaa.

### **Ennakkoluulottomuus**

Tartumme ennakkoluulottomasti uusiin haasteisiin ja vastaamme niihin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

### **Oikeudenmukaisuus**

Toimimme rohkeasti ja oikeudenmukaisesti erilaisten ihmisten kanssa monimuotoisen ja tasa-arvoisen yhteiskunnan puolesta.

## 3. SÄÄTIÖN VISIO VUOTEEN 2015

Säätiö on Suomessa tunnettu ja arvostettu nuorten elämäntaitojen asiantuntija, joka

- seuraa ja analysoi nuorten elämään liittyviä ajankohtaisia ilmiöitä,
- toteuttaa elämäntaito-ohjelmia,
- tukee nuorten elämäntaitoja edistävää toimintaa ja
- herättää yhteiskunnallista keskustelua, erityisesti yritysvastuun näkökulmasta.

Vision toteutumisen myötä säätiö voi entistä paremmin toimia nuorten tasapainoisen aikuisuuden edistämiseksi.

## 4. YLEISTÄ JA KOHDENNETTUA EHKÄISEVÄÄ TYÖTÄ NUORTEN HYVÄKSI

Säätiö toimii edistääkseen nuorten hyvinvointia ja sosiaalista vahvistumista. Nuoret nähdään voimavarana ja aktiivisina toimijoina yhteiskunnassamme. Kun puhutaan ehkäisevästä työstä, täytyy aina myös pohtia sitä, mitä ehkäistään. Näkökulma nuorten elämään liittyvien ongelmien ehkäisemisessä on aina vähintäänkin kaksisuuntainen. Kysymystä voidaan tarkastella aikuisten ja yhteiskunnan näkökulmasta eli ns. nuoriso-ongelmina, tai nuorten näkökulmasta, jolloin voidaan puhua nuorten ongelmista. Parhaimmat onnistumisen mahdollisuudet ehkäisevässä työssä lienee, kun ongelmia ja ilmiöitä tarkastellaan huomioiden molemmat näkökulmat.

Nuorten enemmistön hyvinvointi on lisääntynyt, mutta vähemmistöllä (15–20 %) pahoinvointi on lisääntynyt. Osa nuorista on vaarassa syrjäytyä, millä yleistäen tarkoitetaan asteittain syvenevää huono-osaisuuden noidankehää. Tämä kehitys alkaa tavallisesti jo varhaislapsuudesta ja jatkuu huonoimmassa tapauksessa läpi koko yksilön elämänkaaren. Syrjäytyminen on voimakkain eriarvoistumista aiheuttava tekijä Suomessa. Se on myös merkittävä rikollisuutta ja sosiaalista levottomuutta aiheuttava ilmiö. Sisäministeriö on nostanut syrjäytymisen maamme keskeisimmäksi uhaksi, erityisesti huomioiden lasten ja nuorten syrjäytymisen ja ongelmien periytymisen sukupolvelta toiselle.

Säätiö pyrkii ehkäisemään nuorten syrjäytymistä kahdella tasolla: yleisellä eli primaariprevention tasolla ja kohdennetulla eli sekundaariprevention tasolla. Molempia toiminnan tasoja toteutetaan sekä kotimaassa että kansainvälisesti, ulkomailla pääasiassa kehitysyhteistyön kautta. Säätiön ei tee korjaavaa nuoriso- ja sosiaalityötä.

**Yleisen toiminnan** kohderyhmänä ovat kaikki **12–18-vuotiaat nuoret**. Säätiö toimii yhteistyössä pääasiassa koulun ja oppilaitosten kanssa. Toiminnan tavoitteena on nuorten omien vahvuuksien löytäminen ja kehittäminen sekä elämäntaitojen vahvistaminen.

Säätiö panostaa niiden taitojen vahvistamiseen, joita nuoret tarvitsevat kasvussaan tasapainoiseen aikuisuuteen. Työelämään siirtymisen näkökulmasta tärkeitä ovat myös ammatinvalintakysymykset, joiden osalta pyritään vähentämään sukupuoleen ja etnisyyteen liittyviä ennako-oletuksia. Uudet kotimaan toimintamuodot perustuvat Zest-toimintamalliin.

**Kohdennetun toiminnan** kohderyhmä ovat **erityistä tukea tarvitsevat, 15–25-vuotiaat nuoret**.

Kohdennetussa toiminnassa mukana olevien nuorten syrjäytymisriski on normaaliväestöä suurempi, esim. sosioekonomisista, etnisyyteen liittyvistä tai vaikeista perheoloista johtuvista syistä. Erityisesti toiminnassa huomioidaan maahanmuuttajataustaisten nuorten tarpeet, kymppiluokkalaiset sekä ammatillisen koulutuksen erityisluokat.

Kohdennetun toiminnan tavoitteena on parantaa nuorten mahdollisuuksia hyvään elämään ja ehkäistä heidän syrjäytymistään opinnoista, sosiaalisista suhteista ja työelämästä. Toimintamuotona on pääasiassa kohdennetut elämäntaitovalmennukset, joiden avulla parannetaan nuorten elämäntilanteessa kriittisiksi tunnistettuja taitoja ja valmiuksia. Säätiö toteuttaa kohdennettua toimintaa yhteistyössä sopivien sidosryhmien kanssa.

Säätiön kansainvälisen toiminnan painopiste on **kehitysyhteistyössä**. Kehitysyhteistyötä kohdennetaan yhä selkeämmin nuoriin, jolloin pääasiallinen kohderyhmä ovat **12–25-vuotiaat**. Erityishuomio annetaan helposti syrjäytyville ja haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille. Toiminnan painopistealueita ovat koulutus, osallistuminen, työllistyminen ja terveys. Nuorten elämäntaitojen vahvistaminen on keskeisenä elementtinä kaikessa toiminnassa. Toiminnan maantieteellinen painopiste on Latinalaisessa Amerikassa. Uusi maantieteellinen painopiste on Afrikka.

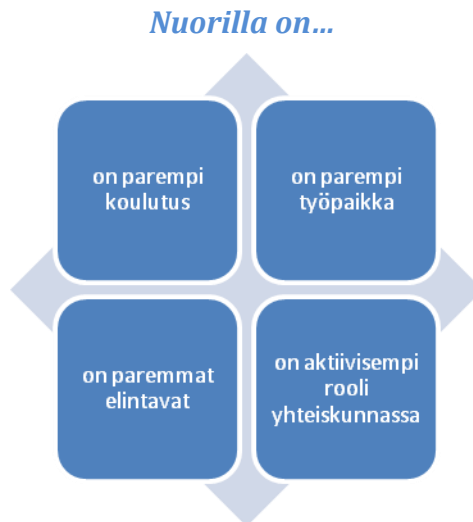
## **5. STRATEGISET PAINOPISTEET VUOSILLE 2010-2015**

Säätiön toiminnassa keskitytään kolmeen kokonaisuuteen. Näiden kolmen painopisteen ohjaamana säätiön toiminta vastaa entistä tehokkaammin ja kohdennetummin yhteiskunnan ja nuorten tarpeisiin. Keskittymällä toiminnan kannalta oleellisiin kokonaisuuksiin säätiö voi lisätä säätiön tunnettuuttaan ja arvostustaan sekä vahvistaa nuorten hyväksi tehtävää työtä.

### ***ENSIMMÄINEN PAINOPISTE: ELÄMÄNTAIDOJEN ASiantuntijuuden JA OHJELMATOIMINNAN VAHVISTAMINEN***

Suomen lasten ja nuorten säätiö kuuluu International Youth Foundation -verkostoon (IYF). IYF:n toiminnan punaisena lankana ovat elämäntaidot (life skills). Säätiö haluaa myös Suomessa vahvistaa asemaansa elämäntaitojen asiantuntijana ja toteuttaa niihin liittyvää toimintaa. Suomessa säätiö keskittyy erityisesti elämäntaitoihin, jotka liittyvät nuoren itsetunnon ja itseluottamuksen, sosiaalisen älykkyyden ja vastuuntunnon parantamiseen.

Elämäntaidot auttavat nuorta etsimään ja löytämään omat vahvuutensa kotona, koulussa ja muissa yhteisöissä. IYF:n elämäntaitokonseptin hyödyt jakautuvat 4 kokonaisuuteen:



Konsepti koostuu 12 osa-alueesta: luovuus, kriittinen ajattelu, päätöksentekotaidot, itseluottamus, viestintä- ja vuorovaikutustaidot, ongelmanratkaisukyky, yhteistyötaidot, omien tunteiden hallinta, yhteisöllisyys, empatiakyky, toisten kunnioittaminen ja vastuullisuus.

### *Tavoitteet:*

1. Säätiöllä on kotimaan toimintaan soveltuva elämäntaitomalli, joka pohjautuu IYF:n elämäntaitokonseptiin.
2. Säätiö toteuttaa elämäntaito-ohjelmia Suomessa ja kansainvälisesti.
3. Säätiö on arvostettu nuorten elämäntaitojen asiantuntija.

### *Toimenpidekokonaisuudet:*

- Säätiölle rakennetaan kotimaan ohjelma, joka koostuu yleisestä ja kohdennetusta toiminnasta nuorten hyvinvoinnin ja sosiaalisen vahvistumisen edistämiseksi. Ohjelma kirkastaa säätiön elämäntaitokonseptia ja sitä toteutetaan jatkuvan toiminnan (esim. Zest) ja projektien kautta.
- Säätiölle rakennetaan kansainvälinen ohjelma, jonka pääasiallinen toimintakenttä on IYF -verkoston paikallisten kumppanien kanssa toteutettavat kehitysyhteistyöhankkeet. Hankkeita toteutetaan keskitetysti ja koordinoitusti yhdessä strategisten yrityskumppanien ja yhteistyöverkostojen kanssa.
- Säätiön luottamuselimet ja asiantuntijaryhmät sitoutetaan strategiaan sekä ohjelmien valmisteluun, kehittämiseen ja arviointiin.
- Säätiö vahvistaa yhteistyötä IYF:n kanssa ja hyödyntää IYF:n elämäntaitokonseptia ja -asiantuntemusta.
- Säätiö hyödyntää kotimaassa ja kansainvälisesti toteutettujen projektien ja ohjelmien tuloksia ja arviointitietoa asiantuntemuksensa kehittämisessä.
- Säätiö dokumentoi hyviä käytäntöjä ja mallintaa elämäntaitokonseptit kotimaan toimintaan.

- Säätiön organisaatio ja toimintatavat muodostavat rakenteet, jotka tukevat asiantuntijuutta ja ohjelmien toteuttamista.
- Säätiölle tehdään henkilöstöstrategia, jonka kautta vahvistetaan asiantuntijuutta ja ohjelmatoiminnan rakenteita.
- Säätiö lisää yhteiskunnallista vaikuttamistoimintaa antamalla lausuntoja, ottamalla kantaa ja osallistumalla toiminnan kannalta merkityksellisten sidosryhmien toimintaan.

### Mistä tiedämme onnistuneemme – mittarit:

Vuonna 2015

- ✓ säätiöllä on toimivat ohjelmat, joiden toteuttamiseen on rahoitus.
- ✓ ohjelmissa on käytössä toimivat menetelmät, joilla arvioidaan elämäntaitojen edistämisen ja projektien tuloksellisuutta ja tehokkuutta.
- ✓ säätiöllä on dokumentoituna ohjelmissa tunnistettuja hyviä käytäntöjä.
- ✓ sekä kotimaan että kansainvälisestä ohjelmasta toteutetaan ulkoiset arviointitutkimukset.
- ✓ säätiöltä pyydetään ja säätiö antaa useampia lausuntoja sekä tekee useampia kannanottoja kuin vuonna 2009.
- ✓ säätiöllä on vuotta 2009 enemmän asiantuntijarooleja perustehtävänsä kannalta tärkeissä verkostoissa.

### **TOINEN PAINOPISTE: RAHOITUSPOHJAN VAKIINNUTTAMINEN JA TALOUDEN VAHVISTAMINEN**

Säätiöllä tulee olla riittävät resurssit toteuttaa toimintaa nuorten hyväksi. Kotimaan ja kansainvälisen toiminnan rahoitus tulee olla nykyistä paremmin tasapainossa. Vuonna 2009 rahoitus oli jakautunut kotimaan ja kansainvälisen toiminnan välillä 30% : 70%. Jotta osaava henkilökunta ja sitoutuneet sidosryhmät voivat keskittyä olennaiseen eli nuorten hyvinvoinnin edistämiseen, tulee säätiöllä olla vahva taloudellinen pohja sekä kotimaan että kansainväliseen toimintaan ja rahoituksen jatkuvuus tulee olla vakaa.

### Tavoitteet:

1. Säätiön perustoiminnan rahoitus on turvattu.
2. Yritysrahoituksen määrää kasvaa.
3. Säätiöllä on UM:n kumppanuusjärjestön asema.
4. Säätiöllä on vähintään yksi EU-rahoitteinen projekti.
5. Vuonna 2015 säätiön rahoitus on 1,5 kertaa suurempi kuin vuonna 2009 saatu rahoitus.

### Toimenpidekokonaisuudet:

- Säätiölle tehdään varainhankintastrategia
  - joka pohjautuu varainhankinnan toimintaympäristön analyysiin ja riskianalyysiin,
  - jonka pohjalta varainhankintaa vahvistetaan,
  - jonka avulla luodaan säätiön perustoiminnan vakauttava rahoitusmalli (vahvistetaan jatkuvaa rahoitusta, esimerkiksi Opetusministeriön ja Ulkoministeriön rahoitus).
- Yritysrahoituksen määrää vahvistetaan:

- Säätiölle luodaan ns. tuoteportfolio, jonka pohjalta yrityksille voidaan räätälöidä projekteja.
- Säätiö pyrkii jatkamaan hyviksi todettuja yritys yhteistyösopimuksia ja etsii aktiivisesti 2–3 uutta kumppania varainhankinnan asiantuntijaryhmän toiminnan kautta.
- Kehitysyhteistyöhön etsitään alueellisesti tai maakohtaisesti kohdennetut yrityskumppanit.
- Aiemmin toteutetun Tunti lapselle -ohjelman käytäntöjä arvioidaan ja hyödynnetään varainhankinnan mallien kehittämisessä.
- Kumppanuuksien rinnalle rakennetaan projektikohtaista yhteistyötä yritysten kanssa; suoran taloudellisen yhteistyön rinnalla mahdollistetaan pro bono -toiminta.
- Säätiö jatkaa aiemmin käynnistettyjä neuvotteluja UM:n kumppanuusjärjestön asemasta.
- Säätiö laajentaa rahoitus pohjaa EU-rahoituksen osalta:
  - Säätiö kartoittaa EU-rahoituskanavia suhteessa säätiön toiminnan tarpeisiin.
  - Säätiö rakentaa yhteistyöverkoston, joka mahdollistaa EU-rahoituksen hakemisen.
  - Säätiö hakee EU-rahoitusta kohdennettuun hankkeeseen seuraavalla EU:n rahoituskaudella. Hankkeen säätiölle tuoma henkilöstöresurssi tulee olla vähintään 1,5 henkilötyövuotta / toimintavuosi.

### *Mistä tiedämme onnistuneemme – mittarit:*

Vuonna 2015

- ✓ perusrahoitus tiedetään 3-vuotiskausittain.
- ✓ perustoiminnan rahoittamiseksi on ainakin yksi jatkuva rahoituslähde.
- ✓ säätiön rahoitus on 1,5 -kertainen vuoteen 2009 verrattuna.
- ✓ yritysrahoituksen osuus on suurempi kuin vuonna 2009.
- ✓ säätiöllä on yksi EU-rahoitteinen projekti.

### ***KOLMAS PAINOPISTE: SÄÄTIÖN TUNNETTUUDEN LISÄÄMINEN ELÄMÄNTAIDOJEN ASIAANTUNTIJANA***

Säätiö on nuori toimija nuorisotoimialalla. Tulevina vuosina säätiön tulee panostaa siihen, että sen toiminta tunnetaan ja asiantuntijuutta arvostetaan. Lisäämällä tunnettua säätiön mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskunnassa ja löytää kumppaneita paranevat.

### *Tavoitteet:*

1. Säätiön asema nuorisotoimialalla vahvistuu.
2. Säätiön asema nuorten kehitysyhteistyön asiantuntijana vahvistuu.
3. Säätiö saa lisää näkyvyyttä kohdennetusti eri medioissa, erityisesti verkkoympäristössä.
4. Tunnettuuden määrällinen tavoite asetetaan pohjamittauksen perusteella.

### *Toimenpidekokonaisuudet:*

- Säätiölle tehdään viestintästrategia:
  - operatiivista viestintää ohjaamaan tehdään strategiaan perustuva vuotuinen viestintäsuunnitelma.
  - viestintää kohdennetaan eri sidosryhmille sopivien medioiden välityksellä.
  - säätiön verkkopalvelut kohdennetaan aiempaa paremmin ja uudistetaan.

- säätiö arvioi viestintää ja sen tuloksia vuosittain ja päivittää viestintästrategiaa arvioinnin perusteella.
- Säätiö vaikuttaa toiminnan kannalta merkityksellisissä verkostoissa ja pitää aktiivisesti yhteyttä keskeisiin sidosryhmiin.
  - Säätiö arvioi vuosittain toimintaansa verkostoissa ja sidosryhmissä.
- Säätiö rakentaa kehitysyhteistyön osaamiskeskuksen vaatiman verkoston.

### *Mistä tiedämme onnistuneemme – mittarit:*

Vuonna 2015:

- ✓ säätiön asiantuntemus on kysyttyä: pyydetyt puheenvuorot, lausunnot ja asiantuntijaroolit lisääntyvät vuoteen 2009 verrattuna.
- ✓ säätiöllä on nuorten kehitysyhteistyön osaamiskeskuksen edellyttämä verkosto.
- ✓ mediaosumat ovat monipuolistuneet ja lisääntyneet verrattuna vuoteen 2009.
- ✓ säätiöllä on toimivat verkkopalvelut, joita käytetään aktiivisesti: mittareina käyttötilastot ja kävijätyytyväisyys.
- ✓ säätiö toteuttaa tunnettuuden mittauksen, jonka tuloksia verrataan vuoden 2010/2011 pohjamittaukseen (mittauksessa eri kohderyhmät huomioiden (yritykset, koulumaailma, nuorisotalo ja kehitysyhteistyön toimijat, media).

## LIITE 1 TOIMINTAYMPÄRISTÖN ANALYYSI

### Nuoret Suomessa

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Suomen väkiluvun kasvu jatkuu melko voimakkaana vuoteen 2030 asti, mutta sen jälkeen sen ennustetaan laskevan. Nettomaahanmuuttajien oletetaan kuitenkin pitävän väestönkasvua yllä vielä sen jälkeenkin - vuotuisesti nettomaahanmuutoksi on oletettu 10 000 henkeä. Vuoteen 2040 mennessä alle 15-vuotiaiden määrä väestöstä pienenee ja yli 65-vuotiaiden osuus puolestaan kasvaa. 15–29-vuotiaiden määrä oli vuoden 2008 alussa 988 318. Tämä on 18,6 prosenttia koko väestöstä ja tämäkin osuus on ollut laskeva. Maahanmuuttajien keskuudessa nuoria on noin 5 prosenttia enemmän kuin syntyperäisten suomalaisten joukossa.

Suomessa asuvat nuoret voidaan ajankäytön perusteella jakaa pääasiallisesti opiskeleviin, työssä käyviin ja työttömiin. Yli puolet 15–29-vuotiaista opiskelee oppilaitoksessa. Käytännössä kaikki suomalaisnuoret suorittavat peruskoulun. Ilman peruskoulun päästötodistusta jää vuosittain parisataa henkilöä. Vuonna 2006 puolet peruskoulunsa päättäneistä nuorista jatkoi opintoja lukiossa ja 40 prosenttia toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Kaksi prosenttia siirtyi 10. luokalle. Jatko-opintojen ulkopuolelle jääneiden osuus on hieman kasvanut.

Nuorten toimeentuloon vaikuttaa suuresti se, asuvatko he vanhempiensa kanssa vai omillaan. Nuoret irtautuvat vanhempiensa taloudesta lukion tai ammattikoulun jälkeen, 19–21-vuotiaina. Nuorten kotitalouksien tulot ovat keskimäärin pienempiä ja ne ovat kasvaneet muita ikäryhmiä hitaammin. Nuoruudessa köyhyysriski on suurimmillaan. 16–24-vuotiaiden joukosta pientuloisuusrajan alapuolella on noin neljäsosa ja vuonna 2006 toimeentulotuen saajista 26 prosenttia oli alle 18-vuotiaita ja samoin 26 prosenttia oli 18–29-vuotiaita.

Nuoret käyttävät eniten rahaa opiskeluun, mutta lähes yhtä paljon nuoret suunnittelevat käyttävänsä rahaa urheilu- ja ulkoiluvälineisiin, lomamatkoihin ja viihde-elektroniikkaan. Työssä käynti on opintojen tärkein rahoituskeino. Opintoraha on myös tärkeä, mutta sen merkitys on hieman laskenut. Sen sijaan vanhempien ja sukulaisten rahoituksen osuus on lisääntynyt. Nuorista 42 prosentilla on myös lainaa. Osuus on ollut nousussa – eniten on lisääntynyt kulutusluottoa ottaneiden määrä. Se on lähes kaksinkertaistunut viidessä vuodessa. Myös maksuhäiriömerkinnät ovat lisääntyneet. Pienten kulutusluottojen yleistymisen mm. pikavippien myötä alkaa näkyä nuorten maksuhäiriötilastoissa.

Vuoteen 2040 mennessä työkäisten osuus väestöstä pienenee nykyisestä 66,5 prosentista 57,5 prosenttiin. Työkäisten määrä alkaa vähentyä kuluvana vuonna 2010. Myös alueelliset erot väestökehityksessä ovat huomattavat. Työvoimapolitiittisen tilanteen ennakoidaan merkitsevän joidenkin alojen työvoimapulaa. Toisilla aloilla ja maantieteellisillä alueilla taas töitä ei kaikille riitä.

Nuorten työllistämistästrategioista onkin tullut tärkeä haaste sekä hallituksille, työnantajille että työntekijöitä edustaville tahoille. Nuorisotyöttömyys on aiemman positiivisen kehityksen jälkeen kääntynyt huonompaan suuntaan. Nuorisotyöttömyyden ennustetaan kasvavan yhteiskunnan taloudellisen tilanteen myötä. Nuorten kiinnittyminen työmarkkinoille on keskimääräistä vaikeampaa. Erityisesti työelämän alussa ns. epätyypilliset työsuhteet ovat tyypillisiä monille nuorille. Maahanmuuttajien elämä Suomessa -tutkimuksen mukaan maahanmuuttajanuorille työttömyys on valtaväestöä suurempi haaste. Nuorilta kysyttäessä suurimmiksi työllistymisen esteiksi nuoret mainitsevat etnisen taustan, iän ja kielitaidottomuuden.

Työvoimapolitiittiset toimet eivät tutkimuksessa mukana olleiden nuorien kohdalla edistäneet juurikaan työllistymistä.

Nuorten elinoloissa on 2000-luvulla tapahtunut runsaasti myönteistä kehitystä. Se näkyy selvimmin aineellisen hyvinvoinnin kasvuna. Myös nuorten ja vanhempien välit ovat parantuneet ja yläasteen ja lukion oppilaat tekevät aiempaa vähemmän rikkeitä. Nuorten suhtautuminen rikollisuuteen on muuttunut kielteisemmäksi.

Vaikka nuorten elinoloissa, kouluoloissa ja terveystottumuksissa on tapahtunut myönteistä kehitystä, tämä ei kuitenkaan näy parantuneena terveytenä. Terveystilanne näyttäytyy mm. ylipainoisten osuuden lisääntymisenä, väsymysoireina ja mielenterveyshäiriöinä. Alle puolet kouluikäisistä pojista ja alle kolmannes tytöistä liikkuu riittävästi. Iän lisääntyessä päivittäin liikkuvien määrä laskee. Myös nuorten ruokatottumuksissa on haasteita. Päivittäistä väsymystä on joka kuudennella nuorella, tytöistä jopa joka viidennellä. Nuorten väsymysoireisiin vaikuttaa liian vähäinen nukkuminen sekä puutteellinen kouluruokailu. Myös nuorten psyykkiset ongelmat ovat kasvussa. Mielenterveyshäiriöistä kärsivistä nuorista vain 24-40 prosenttia saa apua oireisiinsa. Nuorten arkiympäristössä suurimmaksi ongelmaksi koetaan koulukiusaaminen. Koulukiusaaminen on lisääntynyt erityisesti peruskoululaisilla pojilla ja yleisesti myös ammattiin opiskelevilla.

## Nuorten riski syrjäytyä

Nuorten enemmistön hyvinvointi on lisääntynyt, mutta vähemmistöllä (15–20 %) pahoinvointi on lisääntynyt. Vaikeat ongelmat kasautuvat pienelle vähemmistölle (3–5 %). Sisäministeriö on nostanut syrjäytymisen maamme keskeisimmäksi uhaksi, erityisesti huomioiden lasten ja nuorten syrjäytymisen ja ongelmien periytymisen sukupolvelta toiselle.

Syrjäytyminen on käsitteenä monimerkityksinen. Yleistäen voidaan sanoa, että sillä tarkoitetaan asteittain syvenevää huono-osaisuuden noidankehää, joka tavallisesti alkaa jo varhaislapsuudesta ja jatkuu huonoimmassa tapauksessa läpi koko yksilön elämänkaaren. Syrjäytyminen on voimakkain eriarvoistumista aiheuttava tekijä Suomessa. Se on myös merkittävä rikollisuutta ja sosiaalista levottomuutta aiheuttava ilmiö.

Syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten määrää on selvitetty monin tavoin. Yleisimmin käytetty luku on Stakesin (2008) ilmoittama 65 000. Määrän on arvioitu kasvavan noin tuhannella vuosittain. Lukuun sisältyvien lasten ja nuorten pelätään putoavan pysyvästi sosiaalisen-, koulutus- ja työelämän ulkopuolelle. Syrjäytymisen ”kovana ytimenä” voidaan Stakesin mukaan pitää kodin ulkopuolelle sijoitettuja alaikäisiä, joita oli vuonna 2008 tilastojen mukaan 16 000. Sijoitettujen lasten ja nuorten määrä on viime aikoina kasvanut kahden ja viiden prosentin vuosivauhtia. Kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista yli 11 000 oli huostaan otettuina tai kiireellisesti sijoitettuina. Vastaavaan väestöön suhteutettuna on 16 vuotta täyttäneiden lasten osuus kasvanut muita ikäryhmiä huomattavasti enemmän. Syrjäytymisvaarassa oleviin lasketaan myös avohuollon piirissä olevat eli lastensuojelun kohteena olevat lapset ja nuoret. Heitä oli vuonna 2005 Stakesin mukaan 59 100. Myös nuorten mielenterveysongelmat nähdään syrjäytymisennusteena.

Syrjäytymisriskiin Suomessa liittyy oleellisesti koulutuksen keskeytyminen, koska vähintään toisen asteen koulutus on usein ratkaiseva työn saamisessa. Peruskoulun päästötodistuksetta jää parisataa nuorta vuodessa ja ammatillisen koulutuksen keskeyttää runsaat 9 prosenttia (lukuvuosi 2005–2006), lukion keskeyttää 2 prosenttia ja yliopistokoulutuksen lähes 5 prosenttia opiskelijoista.

Koulutasolla erityisopetuksen määrän on havaittu korreloivan tulevan opinnoista ja työelämästä syrjäytymisen kanssa. Syksyllä 2008 runsas kahdeksan prosenttia peruskoululaisista, 47 300 oppilasta, oli siirretty erityisopetukseen. Osa-aikaista erityisopetusta sai 22 prosenttia oppilaista eli 126 300 peruskoululaista lukuvuonna 2007–2008. Erityisopetuksessa olevien lasten ja nuorten määrä on kasvanut viimeiset kymmenen vuotta.

Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan työelämästä syrjäytynyt aiheuttaa yhteiskunnalle 60-vuotispäiväänsä mennessä yli miljoonan euron kustannukset pelkkinä menetettyinä verotuloina. Lisäksi tulevat erilaisista palveluista syntyvät kulut, jotka voivat esim. asumispalveluyksikössä asuvalla ja huumevieroituksessa olevalla olla useita kymmeniä tuhansia euroja vuodessa. Karkeasti arvioituna syrjäytymisen kustannukset kohoavat vuositasolla vajaasta 400 miljoonasta eurosta jopa lähes 2 miljardiin euroon.

## Nuoret maailmassa

Maailman väestöstä puolet on alle 25-vuotiaita. 1,5 miljardista 12–24-vuotiaasta nuoresta 1,3 miljardia elää kehitysmaissa. Nuorten kohtaamat haasteet ovat suuria ja onkin selvää, etteivät kestävä kehityksen periaatteet tai YK:n vuosituhatvuoitteet ole saavutettavissa ilman kehitysyhteistyön laajapohjaista ja perusteellista sitoutumista lapsi- ja nuorisotyöhön. Kansainvälisesti kehitysyhteistyö ja apu keskittyy erityisesti lapsiin, nuoret ovat selkeästi marginaalisempi ja laiminlyödympi ryhmä.

YK:n World Youth Report 2007 suosittelee toiminnan kohdentamista erityisesti nuorten koulutukseen, työllistämiseen, köyhyyden vähentämiseen, terveyden edistämiseen sekä tyttöjen ja nuorten naisten oikeuksien parantamiseen. Näiden tavoitteiden tukeminen ja saavuttaminen on edellytys nuorten paremmalle osallistumiselle yhteisönsä ja yhteiskuntansa toimintaan ja päätöksentekoon. Erityisen tärkeää tämä on kehittyvissä maissa, joissa nuoret muodostavat suhteellisen suuren osuuden väestöstä. Maailmanpankin World Development Report 2007 (Development and the Next Generation) suosittelee tukitoimien suuntaamista nuorten elämän viiteen muutosvaiheeseen: opintojen jatkamiseen perustason jälkeen, työelämään siirtymiseen, terveyden ja terveellisen elämäntavan kehittämiseen, perheen perustamiseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen.

## Säätiön lähestymistapa

Säätiön tarkoituksena on edistää ja tukea nuorisotyötä Suomessa ja Suomen rajojen ulkopuolella. Kansainvälisen toiminnan painopiste on kehitysyhteistyössä. Se tukee säätiön kokonaistoimintaa ja sen kautta vahvistetaan säätiön kansainvälistä osaamista ja oppimista, laajennetaan toimintaympäristöä, luodaan strategisia kumppanuuksia. Kumppanuuksien kautta lisätään toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Suomen lasten ja nuorten säätiö toimii neljällä painopistealueella: koulutus, työllisyys, terveys ja osallistumien. Selkeää lisäarvoa tuottaa se, että toiminta kohdennetaan nuoriin ja toiminnan painopistealueita hyödynnetään kokonaisvaltaisesti.

**Laadukas opetus ja koulutus** ovat erittäin tärkeitä nuorten menestymiselle. Silti suurelta määrältä nuoria puuttuu mahdollisuus kunnolliseen koulutukseen. Yli 130 miljoonaa nuorta on lukutaidottomia, mikä vaikeuttaa työllistymistä huomattavasti. Tytöt ja nuoret naiset ovat edelleen erityisiä riskiryhmiä koulutuksen suhteen.

Kuluvan vuosikymmenen aikana jopa miljardi nuorta maailmassa tulee työkään, mutta vain osalle riittää töitä. **Ihmisarvoinen ja mielekäs työ** vaikuttaa myönteisesti nuorten itsetuntoon ja turvallisuuden tunteeseen, samalla kun se tarjoaa elintärkeän toimeentulon. Nuoret ovat erityisen haavoittuvia työmarkkinoilla: heidän todennäköisyytensä jäädä työttömäksi on kolminkertainen muuhun väestöön verrattuna. Tällä hetkellä noin 90 miljoonaa nuorta on työttömänä, mikä on lähes puolet koko maailman työttömien lukumäärästä. Nuorten työsuhteet ovat usein alipalkattuja, epävarmoja ja vailla lupausta paremmasta. Työttömien lisäksi lähes 130 miljoonaa nuorta on alityöllistettynä ja noin 60 miljoonaa tekee vaarallista työtä. Erityisen vaikea tilanne on Länsi-Aasiassa, Pohjois-Afrikassa sekä Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Maailmanlaajuisen talouskriisin seurauksena työttömien nuorten määrän arvioidaan kohonneen 4,9–17,7 miljoonalla vuosien 2008 ja 2009 välillä.

Nuorten työttömyys aiheuttaa monenlaisia haittoja:

- köyhyys on suurempaa nuorten keskuudessa;
- nuorten avioituminen ja perheen perustaminen viivästyvät;
- kokemus syrjään jäämisestä ja turhautuminen johtavat toisinaan yhteiskunnan kannalta haitalliseen toimintaan;
- työllistymismahdollisuuksien puute johtaa erityisesti nuorten miesten keskuudessa koulun keskeyttämiseen.

Koulutuksen ja työmarkkinoiden välillä on selvä katkos ja siitä johtuen tarvittavien taitojen puute saa aikaan nuoren vieraantumista ja lisää syrjäytymistä ja riskikäyttäytymistä. Yrittäjyys voi nousta tärkeään asemaan nuorisotyöttömyyden vähentämisessä ja syrjäytymiskiirteen katkaisemisessa, mutta sen mahdollistamiseksi tarvitaan enemmän koulutusta, tietotusta, neuvoja ja rahoituskanavia nuorille yrittäjille.

Nuoret ovat riskiasemassa erilaisten **terveyshaittojen**, kuten aliravitsemuksen, sairauksien, ennen aikaisten raskauksien ja sukupuolitautien, erityisesti hiv/aidsin suhteen. Arviolta 10 miljoonalla nuorella on tartunta, ja uusista tartunnoista noin puolen arvioidaan tapahtuvan nuorten keskuudessa. Tutkimukset osoittavat, että riskikäyttäytyminen on läheisessä yhteydessä taloudellisiin ja koulutuksellisiin tulevaisuudennäköihin ja mahdollisuuksiin.

Köyhyyden kierre voidaan katkaista ainoastaan, kun nuoret ovat terveitä, koulutettuja, työllistettyjä ja heillä on mahdollisuus ja halua **osallistua yhteisönsä toimintaan**. Nuorten tulee voida vaikuttaa heitä koskeviin päätöksentekoprosesseihin ja ottaa osaa asioihin, jotka ovat heille tärkeitä. Tämä ei valitettavasti aina toteudu, vaan useissa maissa nuoret ovat pikemminkin pettyneitä hallitustensa toimintaan ja syrjäytyvät yhteiskunnasta. Tämä puolestaan johtaa usein lisääntyneeseen väkivaltaan, levottomuuksiin tai huumausaineiden käyttöön.

## Säätiön nykyinen asema Suomessa

Nuorten elämäntaitojen vahvistamisen tarve on yleisesti tiedostettu. Elämäntaitoja ei kuitenkaan systemaattisesti opeteta koulujen ja oppilaitosten yleisopetuksessa. Joidenkin oppiaineiden, kuten terveystiedon, yhteydessä elämäntaitoja tosin sivutaan, mutta ei riittävästi. Erityisopetuksessa sekä valmentavissa koulutuksissa elämäntaito-opetus on osana opetussuunnitelmaa. Elämäntaidot ovat usein myös osa nuorten työvoimapolitiittisia koulutuksia. Näissä tapauksissa elämäntaito-opetus kuitenkin keskittyy enemmän elämänhallinnan ja itsenäisen elämisen ja asumisen valmiuksien parantamiseen. Nuorten elämäntaito-opetukselle on siis tarvetta tämän päivän yhteiskunnassa.

Säätiö tukee koulujen kasvat- ja opetustyötä kouluvierailujen sekä erilaisten opetusmateriaalien avulla. Monet muutkin tahot tuottavat ja tarjoavat lisäoppimateriaalia kouluille, samoin kouluvierailuja (mm. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Nuori Suomi, ja Nuorten Akatemia). Sisällöllisesti muiden organisaatioiden tuottamat oppimateriaalit tai kouluvierailut eivät kilpaile säätiön tuottamien materiaalien tai vierailujen kanssa; ne ovat pikemminkin toisiaan tukevia. Kilpailua tosin käydään koulujen ja opettajien ajasta, resursseista ja kiinnostuneisuudesta. Vierailujen ja oppimateriaalien maksuttomuus on selkeä kilpailuvaltti säätiölle, samoin hyvät ja toimivat kontaktit erityisesti yläkouluihin.

Maahanmuuttotyön moninaisuudesta on erotettavissa maahanmuuttajanuorten kanssa tehtävä yleinen työ sekä kohdennettu maahanmuuttajanuorten työllistymistä ja kouluttautumista edistävä työ. Maahanmuuttajanuorten kanssa työskentelee monia toimijoita. Eri järjestöillä ja pääkaupunkiseudun kaupungeilla on omia projektejaan, joista osa tähtää ensisijaisesti palveluiden parantamiseen ja palvelujärjestelmän kehittämiseen, osa monikulttuuristen tyttöjen aseman kokonaisvaltaiseen parantamiseen tai esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten nuorten koulunkäynnin tai harrastustoiminnan tukemiseen. Myös työpajatyö ja moniammatillinen etsivä työ ovat maahanmuuttajanuorten kanssa työskenneltäessä käytettyjä työmuotoja. Monet hankkeista näyttäytyvät ensisijaisesti sosiaali- tai nuorisotyölähtöisinä, kun taas Suomen lasten ja nuorten säätiön työllistymishanke on ollut vahvasti työelämälähtöinen. Säätiön erityispiirre onkin maahanmuuttajatyön kehittäminen aktiivisen yritysyhteistyön avulla.

Säätiön kansainvälinen toiminta muodostaa merkittävän osan säätiön toiminnasta. Säätiö on osa International Youth Foundationin (IYF) maailmanlaajuisesta jäsenverkostosta, johon kuuluu yli 200 jäsenjärjestöä 76 eri maassa. Yhteistyötä tehdään aktiivisesti erityisesti kehitysyhteistyön muodossa. IYF:n jäsenverkosto tarjoaa luotettavan ja vahvan yhteistyöverkoston ja kumppanit, joiden kanssa tehdään laadukasta ja tuloksellista yhteistyötä kohdemaissa. Säätiö toimii myös muutoin aktiivisesti yhteistyössä IYF:n kanssa, ja on jäsenenä myös IYF:n Euroopan jäsenien perustamassa ECYN:ssä (European Children and Youth Network).

Suomessa toimivista kansainvälisistä järjestöistä kehitysyhteistyön osalta säätiön kanssa temaattisesti samansuuntaista toimintaa on Suomen World Visionilla, Planlla ja Unicefilla sekä Pelastakaa Lapsilla ja Taksvärkillä. Latinalaisessa Amerikassa toimivat useilla hankkeilla Plan ja World Vision; muutoin tällä alueella on vain joitain hankkeita. Kaikki edellä mainitut järjestöt toimivat myös Aasiassa ja Afrikassa. Lapsiin ja naisiin kohdentunutta kehitysyhteistyötä tehdään eniten. Suomalaisten organisaatioiden toiminnassa nuoret ovat selkeästi marginaalissa.

### Lähteet:

Nuorista Suomessa. Tietoa nuorista, heidän asemastaan, elinoloistaan ja nuorisotyöstä 2009. Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry. 2009.

Perusarvot puntarissa. Nuorisobarometri 2007. Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto, Nuora.

Polarisoituvuus. Nuorten elinolot –vuosikirja 2008. Nuorisotutkimusseura, Nuorisoasian neuvottelukunta ja Stakes.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (ent. Stakes):

<http://www.stakes.fi/FI/Tilastot/Aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm>

Skenos-hakemus, Suomen lasten ja nuorten säätiö.

Tilastokeskuksen koulutustilasto: <http://www.stat.fi/til/erop/>

<http://www.carim.org/publications/MMR-0809%20-%20Part%201%20-%20Introductions.pdf>

<http://www.iemed.org/anuari/2009/aarticles/a387.pdf>

YK:n World Youth Report 2007